

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Romana Fremra a soudců Mgr. Jany Kajzrové a Mgr. Jana Podaného ve věci

žalobkyně: **PROFI CREDIT Czech, a.s.**, IČO 61860069
sídlem Pernštýnské nám. 80, 530 02 Pardubice - Staré Město
zastoupená advokátkou JUDr. Kateřinou Perthenovou
sídlem Velké náměstí 135/19, 500 03 Hradec Králové

proti
žalovanému: A ■■■ V ■■■, narozený ■■■
bytem náměstí ■■■, ■■■

o zaplacení částky 72 104,21 Kč s příslušenstvím

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Kladně ze dne 13. 1. 2021, č.j. 129 C 8/2020-80

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku II. o zaplacení částky 22 076 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 31. 5. 2019 do zaplacení, částku ve výši 24 412,21 Kč a úrok ve výši 20 % ročně z částky 54 382,73 Kč od 31. 5. 2019 do 4. 9. 2019, z částky 53 640,71 Kč od 5. 9. 2019 do 11. 10. 2019, z částky 49 967,71 Kč od 12. 10. 2019 do 20. 11. 2019, z částky 46 294,71 Kč od 21. 11. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok za dobu od 31. 5. 2019 dosáhne částky 211 564 Kč a ve výroku III., potvrzuje.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Shodu s prvopisem potvrzuje Nina Najerová

Odůvodnění:

1. Shora citovaným rozsudkem Okresního soudu v Kladně (dále jen „rozsudek soudu prvního stupně“) bylo rozhodnuto, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni částku 25 616 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % ročně z částky 25 616 Kč od 27. 5. 2020 do zaplacení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku (výrok I.). V části, v níž se žalobkyně po žalovaném domáhá zaplacení částky 24 412,21 Kč a částky 22 076 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení z částky 66 057 Kč ve výši 9,75% ročně od 31. 5. 2019 do 27. 6. 2019 ve výši 483,04 Kč a zákonným úrokem z prodlení z částky 62 384 Kč ve výši 9,75% ročně od 28. 6. 2019 do 1. 8. 2019 ve výši 591,35 Kč a zákonným úrokem z prodlení z částky 58 711 Kč ve výši 9,75% ročně od 2. 8. 2019 do 4. 9. 2019 ve výši 540,63 Kč a zákonným úrokem z prodlení z částky 55 038 Kč ve výši 9,75% ročně od 5. 9. 2019 do 11. 10. 2019 ve výši 551,53 Kč a zákonným úrokem z prodlení z částky 51 365 Kč ve výši 9,75% ročně od 12. 10. 2019 do 20. 11. 2019 ve výši 556,45 Kč a zákonným úrokem z prodlení z částky 47 692 Kč ve výši 9,75% ročně od 21. 11. 2019 do 26. 5. 2020, a spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně z částky 22 076 Kč od 27. 5. 2020 do zaplacení, a úroku za poskytnutí úvěru ve výši 75,92 % ročně, a to z částky odpovídající zbývajícím dlužným původní jistině úvěru od 31. 5. 2019 do zaplacení, tj. úrok za poskytnutí úvěru ve výši 75,92 % ročně z částky 54 382,73 Kč od 31. 5. 2019 do 4. 9. 2019 ve výši 10 644,78 Kč, úrok za poskytnutí úvěru ve výši 75,92 % ročně z částky 53 640,71 Kč od 5. 9. 2019 do 11. 10. 2019 ve výši 4 005,25 Kč, úrok za poskytnutí úvěru ve výši 75,92 % ročně z částky 49 967,71 Kč od 12. 10. 2019 do 20. 11. 2019 ve výši 4 033,20 Kč a úrok za poskytnutí úvěru ve výši 75,92 % ročně z částky 46 294,71 Kč od 21. 11. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok za dobu od 31. 5. 2019 dosáhne částky 211 564 Kč, byla žaloba zamítnuta (výrok II.). Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.).
2. Soud prvního stupně věc posuzoval jednak za použití § 2395 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o.z.“ nebo „občanský zákoník“) upravující smlouvu o úvěru a jednak za použití zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (dále též jen „ZSÚ“). Při svém rozhodnutí vyšel ze zjištění, že žalobkyně žalovanému poskytla na základě smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené ve smyslu § 2395 a násl. o. z. ze dne 9. 11. 2018 částku 55 000 Kč, přičemž žalovaný žalobkyni uhradil pouze 29 384 Kč. Uzavřel, že žalobkyně před uzavřením této smlouvy nedostala své povinnosti uložené jí zákonem o spotřebitelském úvěru řádně posoudit úvěruschopnost žalovaného, a proto ji při jednání poučil ve smyslu § 118a o. s. ř. v tom směru, aby do konce jednání označila důkazy k prokázání tvrzení, že s odbornou péčí posoudila způsobilost žalovaného v době poskytnutí úvěru předmětný úvěr splácet, a to zejména ve vztahu k výdajům žalovaného a ne jen z informací získaných od žalovaného. Žalobkyně žádné nové důkazy neoznačila, své břemeno důkazní tedy neunesla. V případě porušení povinnosti úvěrujícího dostatečně zkoumat úvěruschopnost spotřebitele před poskytnutím úvěru je smlouva o úvěru uzavřená v režimu zákona o spotřebitelském úvěru absolutně neplatná (k danému aktuálně rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. 3. 2020 ve věci C-679/18, OPR-Finance, shodně rovněž rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 18. 7. 2019, č. j. 27 Co 143/2019-113, přičemž s argumentací uvedenou v daných rozhodnutích se soud prvního stupně ztotožnil a považuje ji za správnou. K absolutní neplatnosti právního jednání soud přihlíží z úřední povinnosti a neplatnost postihuje všechna ujednání svou povahou neoddělitelná od smlouvy o úvěru, včetně ujednání o úroku, smluvních pokutách, poplatcích a dalších plněních. Plněním podle neplatné smlouvy se žalovaný se na úkor žalobkyně bezdůvodně obohatil a žalovaná má tudíž dle § 2991 o. z. právo na vrácení poskytnutých peněžních prostředků ponížených o zaplacenou částku. Soud prvního stupně proto rozhodl o povinnosti žalovaného zaplatit žalobkyni částku 25 616 Kč. Vedle práva na zaplacení jistiny vznikl žalobkyni dle § 1968 o. z. ve spojení s § 1970 o. z. a nařízením vlády č. 351/2013 Sb. též nárok na zaplacení zákonného úroku z prodlení až do zaplacení. V souladu s § 1958 o. z. je v případě bezdůvodného obohacení splatnost dána výzvou věřitele k vydání

bezdůvodného obohacení, resp. uplynutím lhůty, která je v této výzvě uvedena. Takovou výzvu žalobkyně žalovanému zaslala dne 11. 5. 2020, přičemž byla stanovena lhůta k plnění 15 dnů od odeslání výzvy, splatnost nastala 26. 5. 2020. Od 27. 5. 2020 se tudíž žalovaný dostal do prodlení. Ve zbylém rozsahu byla žaloba jako nedůvodná zamítnuta. O náhradě nákladů řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 151 odst. 1 a § 142 odst. 2 o. s. ř. tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu, neboť procesně úspěšnějšímu žalovanému dle obsahu spisu žádné náklady nevznikly, přičemž při hodnocení úspěchu ve věci soud zohlednil i příslušenství sporu.

3. Proti části zamítavého výroku II. a proti nákladovému výroku III. rozsudku soudu prvního stupně podala žalobkyně včasné odvolání. Svým odvoláním brojila proti zamítnuté části toliko v rozsahu, v němž soud prvního stupně nepřiznal žalobkyni částku částky 22 076 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 31. 5. 2019 do zaplacení, částku ve výši 24 412,21 Kč a úrok ve výši 20 % ročně z částky 54 382,73 Kč od 31. 5. 2019 do 4. 9. 2019, z částky 53 640,71 Kč od 5. 9. 2019 do 11. 10. 2019, z částky 49 967,71 Kč od 12. 10. 2019 do 20. 11. 2019, z částky 46 294,71 Kč od 21. 11. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok za dobu od 31. 5. 2019 dosáhne částky 211 564 Kč. Současně pak požadovala přiznání náhrady nákladů řízení v plné výši jak před soudem prvního stupně, tak před soudem odvolacím.
4. Žalobkyně odvolání odůvodnila nesouhlasem se závěrem soudu prvního stupně o tom, že žalobkyně jako věřitel řádně nezjišťovala úvěruschopnost. Žalobkyně v odvolání argumentovala tím, že úvěruschopnost žalovaného řádně posoudila, neboť příjem žalovaného ve výši 18 800 Kč měsíčně byl dostatečný, volné zdroje žalovaného činily 13 190 Kč měsíčně a výše splátky jen 3 673 Kč měsíčně. Žalobkyně ověřila pracovní smlouvu a výplatní pásky, dále výpisy z účtu a registry dlužníků a insolvenční rejstřík. Žalovaný deklaroval, že výdaje na bydlení ve výši 1 000 Kč a žalobkyně nemohla předpokládat, že toto tvrzení není pravdivé. Pokud žalovaný zatají výdaje, nemůže takové jednání požívat ochrany podle § 6 o.z. Oproti prediktibilním výdajům na živobytí (v rozsahu postačujícím k obživě) nelze výdaje na bydlení stanovit fixní částkou. Pokud tedy žalovaný uvedl částku 1 000 Kč, bylo třeba z ní vycházet, neboť lze předpokládat, že se dělí o výdaje na bydlení se svými rodiči. Případné prohlášení třetí osoby o výši takových nákladů by mohlo být padělané a muselo by se prověřovat, jinak nemá větší smysl než prohlášení dlužníka. Dále žalobkyně odkázala na závěry nálezu Ústavního soudu sp. zn. III ÚS 4129/18, podle kterého je třeba zkoumat jen to, zda poskytnutí úvěru brání „zjevný“ problém dlužníka úvěr zaplatit, resp. pokud není „reálné“ splacení dluhu. Pokud průměrný spotřebitel později zjistí, že je pro něj obtížné úvěr splácet, může omezit spotřebu nebo navýšit své příjmy. Z výše zůstatku na účtu nelze vycházet, jelikož osoba, která si půjčuje, dané finanční prostředky nemá. Žalovaný může mít i více účtů, k nimž věřitel nemá přístup. Závěr o nedostatečném zkoumání úvěruschopnosti spotřebitele tak žalobkyně považovala za nesprávný. Dále považovala za nesprávný závěr soudu prvního stupně o absolutní neplatnosti smlouvy, když podle § 87 zákona o spotřebitelském úvěru jde o neplatnost relativní a žalovaný žádnou námitku neplatnosti nevnesl. Argumentovala též tím, že evropské směrnice nejsou přímo aplikovatelné a že postupem soudu prvního by byla zpochybněna velká část bankovních i nebankovních úvěrů v ČR, což není cílem žádné ze směrnic EU. Povinnost eurokonformního výkladu má své meze a nemůže být základem pro výklad vnitrostátního práva contra legem. Musí být dodržen postup podle čl. 8 a 23 „směrnice o spotřebitelském úvěru“ (rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5.3.2020, OPR – Finance proti GK, C 679/18). Dále žalobkyně uvedla, že sazba úroku ve výši 20 % ročně by měla být jako obvyklá přiznána, stejně jako přiměřené smluvní pokuty. Žalobkyně poukázala na § 3002 o. z., podle kterého pokud by soud nahlížel na vztah mezi žalobkyní a žalovaným jako na bezdůvodné obohacení, pak i tak žalobkyni náleží obvyklý úrok coby náhrada za užívání finančních prostředků žalobkyně žalovaným. Současně rozsah bezdůvodného obohacení žalovaného na úkor žalobkyně byl soudem prvního stupně vypočten nesprávně. Podle § 2993 občanského zákoníku platí, že plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. Toto ustanovení nezakládá možnost soudu bez návrhu žalovaného

provést celkové vypořádání neplatné smlouvy, včetně plnění poskytnutých žalovaným žalobkyni. Citovaná úprava vyžaduje aktivitu žalovaného, tedy „námitku vzájemného plnění“, tj. požadavek žalovaného, aby byla vypořádána i veškerá plnění, které žalobkyni sám poskytl. Proto soud prvního stupně nebyl oprávněn plnění, které žalovaný žalobkyni poskytl, započíst sám na vyplacenou jistinu úvěru a byl povinen žalobkyni přiznat neuhrazenou původní jistinu dluhu, která odpovídá vyplacenému úvěru po odečtení části žalovaným uhrazených splátek určených na tuto jistinu. Žalobkyně zde odkázala na rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 8. 7. 2020, č. j. 75 Co 71/2020-84. Proto žalobkyně navrhla částečnou změnu zamítavé části rozsudku a přiznání plné výše náhrady nákladů řízení před soudy obou stupňů.

5. Žalovaný se odvolání žalobkyně nevyjádřil.
6. Krajský soud v Praze jako soud odvolací po zjištění, že odvolání je podáno včas, oprávněnou osobou a proti rozhodnutí soudu prvního stupně, proti kterému je odvolání přípustné, přezkoumal v rozsahu podaného odvolání výroky II. a III. rozsudku soudu prvního stupně, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, podle § 212 a § 212a odst. 1 a 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, v platném znění (dále jen „o.s.ř.“), a shledal odvolání žalobkyně neopodstatněným.
7. Ve zbývajících zamítnuté části zůstal výrok II. rozsudku soudu prvního stupně, stejně jako výrok I. rozsudku, odvoláním nedotčen, nabyt tak samostatně právní moci a nebyl předmětem přezkumu odvolacím soudem.
8. Soud prvního stupně správně zjistil skutkový stav věci o tom, že mezi žalobkyní a žalovaným byla uzavřena dne 9. 11. 2018 smlouva o úvěru č. [REDAKCE], kdy žalovaný tuto smlouvu uzavíral v pozici spotřebitele. Podle smlouvy byl žalovanému poskytnut žalobkyní úvěr ve výši 55 000 Kč převodem na jeho účet. Sjedená úroková sazba činila 108,79 % p.a. Žalovaný se zavázal poskytnutý úvěr splatit spolu se sjednaným úrokem ve 48 měsíčních splátkách po 3 673 Kč, přičemž podle žalobkyně na těchto splátkách žalovaný ke dni podání žaloby uhradil celkem 29 384 Kč. Žalovaný sám žádné další platby na úhradu dotčené pohledávky netvrdil. Pokud jde o další skutková zjištění stran obsahu smlouvy, rozsahu plnění, upomínek apod., odkazuje odvolací soud plně na odůvodnění ze strany soudu prvního stupně, které není třeba opakovat.
9. Soud prvního stupně vedl dokazování řádně též k otázce zkoumání úvěruschopnosti žalovaného a lze plně odkázat jeho zjištění. Žalovaný neměl registru SOLUS žádný záznam a v registru NRKI měl skóre 393 odpovídající kategorii II. nízké body, střední riziko, úvěr limitován výší vyplacené částky. Výpis z insolvenčního rejstříku předložen nebyl. Místo výkonu práce podle předložené pracovní smlouvy bylo v [REDAKCE] a základní (nároková) mzda podle smlouvy byla stanovena na 13 500 Kč. Z výplatních pásek (za měsíce srpen a září 2018) nevyplývají žádné srážky z příjmu. Kompletní výpis z účtu předložen nebyl a obsahuje pouze vyplacenou mzdu ve výši 18 953 Kč z 17.9.2018 a ve výši 18 783 Kč z 15.10.2018. Z historie transakcí k bankovnímu účtu žalovaného je patrné, že účet žalovaného se v době uzavírání smlouvy o úvěru nacházel v záporném zůstatku. Výdaje žalovaného byly v hodnotícím formuláři uvedeny částkou 3 410 Kč s poznámkou „životní minimum“, u druhé osoby v domácnosti byla uvedena nula, v údajích o počtu dětí a výdajích na děti byla uvedena částka 0 Kč. Na spoření byla ve formuláři uvedena také nula, splátky úvěrů nula, ostatní výdaje (jako doprava, kurzy a záliby) 200 Kč, ačkoli jen platby za žalovaným uvedený mobilní telefon to vylučují. Žalovaný mezi svými výdaji tedy neuvedl v zásadě nic. Reálnými výdaji měla být jen částka 1 000 Kč na bydlení „u rodičů“, tato částka ale obvyklým výdajům osoby na bydlení zjevně neodpovídá a také nebyla ničím doložena. Žádné skládání se více osob na nájem nelze dovozovat. Žalovaný měl bydlet u rodičů, ale současně sám v domácnosti. Jiné výdaje uvedeny nebyly, příslušná část formuláře určená pro podrobné údaje zůstala zcela nevyplněná. Žádné jiné relevantní listiny označeny a předloženy nebyly. Zejména tedy nebyly nijak doloženy ani ověřovány podstatné výdaje žalovaného. Tomu také odpovídá výsledek splácení. Soud prvního stupně se podrobně se zabýval skutkovými okolnostmi k této otázce a též vyzval žalobkyni v souladu s § 118a odst. 1, 3 o.s.ř. k doplnění tvrzení a označení důkazů k tvrzením týkajícím se

posuzování úvěruschopnosti žalovaného. V odvolacím řízení proto nebylo potřeba opakovat důkazy dle § 213 odst. 2, 3 o.s.ř. a odvolací soud plně vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, na která lze pro stručnost dokázat, když v odvolacím řízení nebyly navrženy další důkazy.

10. Soud prvního stupně věc správně posuzoval po právní stránce s ohledem na dobu uzavření předmětné úvěrové smlouvy podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. (o.z.) a podle speciálního zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.
11. Podle § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.
12. Podle § 86 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů. Hodnotu majetku přitom zohledňuje tehdy, jestliže ze smlouvy o spotřebitelském úvěru vyplývá, že spotřebitelský úvěr má být částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami, nebo jestliže z finanční situace spotřebitele vyplývá, že bude schopen splácet spotřebitelský úvěr bez ohledu na své příjmy.
13. Podle § 75 zákona o spotřebitelském úvěru je poskytovatel povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí. Podle § 76 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru poskytovatel jedná čestně, transparentně a zohledňuje práva a zájmy spotřebitele.
14. Co se rozumí odbornou péčí, stanoví § 2 odst. 1 písm. p) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění ke dni uzavření smlouvy. Jde o takovou úroveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli „rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti.“
15. Podle § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.
16. Odvolací soud dospěl ve shodě se soudem prvního stupně k závěru, že v daném případě nebyla úvěruschopnost žalovaného ze strany žalobkyně řádně a s náležitou odbornou péčí posouzena, důsledkem čehož je absolutní neplatnost dané smlouvy. Žalobkyně se v daném případě, jak vyplývá z provedených důkazů a učiněných skutkových zjištění, v podstatě vůbec nezabývala a neověřovala výdaje žalovaného. Ohledně výdajů je zjevné, že nebyly řádně zkoumány a žalobkyni nebyla známa jejich struktura a výše, která nebyla ani tvrzena. V tomto kontextu nelze považovat jen doložení příjmů, bez současného řádného zkoumání výdajů žalovaného za postup s odbornou péčí. Popsaný způsob posuzování úvěruschopnosti spotřebitele nepovažuje odvolací soud za odpovídající zákonem uložené povinnosti žalobkyně jakožto poskytovatele spotřebitelského úvěru počínat si s odbornou péčí. Ze zjištěných údajů lze naopak mít důvodné pochybnosti o schopnosti žalovaného splácet. Žalobkyně při daném posuzování ověřila jen minimum informací nezbytných k řádnému posouzení klienta. Žádná jiná tvrzení a důkazy týkající se toho, že žalobkyně řádně posuzovala úvěruschopnost žalovaného, přes výzvu a poučení soudem dle § 118a odst. 1, 3 o.s.ř. neuvedla a neoznačila.
17. Následkem uvedeného postupu nikoli řádného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele ze strany poskytovatele úvěru je neplatnost celé dotčené smlouvy. Odvolací soud má za to, že se v případě této neplatnosti, stanovené v § 87 odst. 1 ZSÚ, jedná o neplatnost absolutní, k níž soud přihlíží

Shodu s prvopisem potvrzuje Nina Najerová

z úřední povinnosti. S ohledem na tento závěr je pak již nadbytečné zabývat se případnou neplatností jednotlivého, konkrétního ujednání o smluvním úroku obsaženého v dané smlouvě, z dalších, zvláštních důvodů, vztahujících se pouze k tomuto ujednání.

18. K opačnému (dle odvolacího soudu nesprávnému) výkladu, že uvedená neplatnost smlouvy je jen relativní, lze uvést následující: povinnost posoudit úvěruschopnost dlužníka (spotřebitele) byla věřiteli ve spotřebitelských vztazích uložena i v předchozí právní úpravě obsažené v § 9 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném do 30.11.2016. V právní praxi nebylo výraznějších pochyb o tom, že důsledkem nesplnění této povinnosti věřitele dle dřívějšího zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném do 30.11.2016, byla absolutní neplatnost smlouvy. Ačkoliv tento dřívější zákon o spotřebitelském úvěru výslovně nestanovil, že následkem porušení povinností podle § 9 odst. 1 tohoto zákona je absolutní neplatnost smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, bylo taktéž v mnoha rozhodnutích finančního arbitra opakovaně konstatováno, že tento výklad je z hlediska ochrany spotřebitele nutný a nasvědčuje mu i legislativní vývoj ochrany spotřebitele a samotné právní úpravy spotřebitelských úvěrů a jejich zprostředkování (viz např. nálezy finančního arbitra ze dne 20.3.2017, sp.zn. FA/4056/2017, FA/SU/374/2015, ze dne 23.7.2015, sp.zn. FA/7819/2015, FA/SU/208/2014, ze dne 28. 5. 2018, č.j. FA/SR/SU/1192/2017 – 20 aj.).
19. Pouze jazykový výklad nové právní úpravy účinné od 1.12.2016 a obsažené v § 86 a § 87 ZSÚ by (zejména vzhledem k druhé větě § 87 odst. 1) mohl nasvědčovat, že touto změnou došlo ke změně zákonného důsledku porušení kontinuálně stanovené povinnosti poskytovatele úvěru v tom směru, že nově jím bude nikoli absolutní, ale pouhá relativní neplatnost dotčené smlouvy, kterou, jako takovou, by měl soud zkoumat pouze k námitce spotřebitele. To ostatně žalobkyně zdůrazňovala i v podaném odvolání.
20. Při výkladu a aplikaci právních předpisů však nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách toho kterého předpisu, ale je v něm třeba vždy nalézat i zásady uznávané demokratickými právními státy (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 7.5.2009, sp. zn. I. ÚS 523/07). Mezi tyto náleží i zásada rovnosti a s ní související zásada ochrany slabší strany, jejímž projevem je i ochrana spotřebitele, vtělená do zvláštní úpravy spotřebitelských vztahů, která usměrňuje v oblasti soukromého práva uplatnění obecné zásady autonomie vůle. Nelze současně tolerovat systematické porušování či obcházení zákona ze strany poskytovatelů jen s poukazem na zásadu „pacta sunt servanda“ s tím, že spotřebitel přístup poskytovatele na připraveném formuláři odsouhlasil. K výkladu právních norem Ústavní soud již v usnesení svého pléna ze dne 3.4.2007, sp. zn. Pl. ÚS 92/06, zdůraznil, že „[o]becný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku; povinnost soudů nalézat právo neznamena pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad“ (srov. též nálezy sp. zn. Pl. ÚS 21/96). Jinými slovy, soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy řešily s maximální mírou racionality. Jestliže interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, zakládajícím neodůvodněnou nerovnost mezi subjekty, je na místě použít další výkladové metody, jako je metoda výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového.
21. Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, jímž se v této věci právní vztahy řídí, vychází ze zásady rovnosti stran, kdy fakticky nerovné postavení spotřebitele ve vztahu s podnikatelem je dorovnáváno dotčenou právní úpravou směřující k vyvážení této faktické nerovnosti, projevující se ochranou slabší strany. Při jeho výkladu je třeba si uvědomit, že spotřebitel je skutečně slabší stranou, a je tak vůči poskytovateli při uzavírání smlouvy znevýhodněn. Nemá na rozdíl od

poskytovatelů před uzavřením smlouvy znalost oboru, dostatek profesionálních zkušeností, právní poradenství, účinný marketing, ekonomickou sílu, nemá možnost stanovovat si smluvní podmínky, když smlouvy bývají uzavírány jako adhezní, apod. Současně již z podstaty věci si peněžní prostředky ze spotřebitelského úvěru nejčastěji obstarávají takové osoby, které volných peněžních prostředků zpravidla nemají mnoho nazbyt, nebo je dokonce zcela postrádají, a jejich cílem je úvěr (někdy za každou cenu) získat. Svou schopnost úvěr splácet pak subjektivně často přeceňují a naopak podceňují rizika s jeho vzetím spojená. Také proto je zákonem povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele před uzavřením smlouvy ukládána nikoli spotřebiteli samotnému, ale poskytovateli, od něhož se očekává, že k tomuto přistoupí jakožto profesionál v daném oboru s náležitou odbornou péčí a objektivitou. Pro naznačené nerovné postavení smluvních stran je tedy na místě tuto nerovnováhu účinně v případě sporu vyvažovat. Relativní neplatnost jako následek porušení právní úpravy na ochranu spotřebitele toto účinné vyvažování znemožňuje, ba naopak by se v jejím důsledku stala pouze relativní i celá zákonem stanovená ochrana spotřebitele jako taková. Bez toho, aniž by soud sám ex offio mohl přihlédnout k tomu, zda poskytovatel dostal své zákonné povinnosti, či zda naopak nastaly zákonné důsledky jejího porušení v podobě neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, je ochrana spotřebitele touto úpravou zamýšlená pouze iluzorní.

22. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu. Již v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9.2.2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10, bylo zdůrazněno, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe Ústavní soud jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (viz bod 41. citovaného rozhodnutí).
23. Odvolací soud má tak za to, že rovněž v případě ustanovení § 86 a 87 ZSÚ by použití pouze gramatického výkladu, jenž by v případě porušení povinnosti poskytovatele úvěru zkoumat (posoudit) úvěruschopnost spotřebitele dovozoval pouhou relativní neplatnost následně uzavřené smlouvy, jednak znamenalo popření smyslu a účelu zákonné povinnosti zkoumání úvěruschopnosti vůbec, a jednak vedlo k výraznému snížení ochrany spotřebitele jako slabší strany, závislé nyní jen na jeho vlastní aktivitě. To ovšem nepochybně nebylo záměrem zákonodárce.
24. V důvodové zprávě k zákonu č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, je v souvislosti s úpravou posuzování úvěruschopnosti uvedeno: „[s]tanoví se najisto, že věřitel smí poskytnout spotřebiteli spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud výsledek posouzení úvěruschopnosti napovídá, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet. Jedná se o posílení principu zodpovědného úvěrování a posílení ochrany spotřebitele před praktikami vyskytujícími se na úvěrovém trhu, kdy jsou úvěry poskytovány nikoli s cílem jejich splacení, nýbrž s cílem dosáhnout zisku realizací zajištění poskytnutého spotřebitelem, přičemž věřitel předem počítá s možností, že dlužník nebude pravděpodobně schopen poskytnutý úvěr splácet.“ Z povahy věci, a rovněž s přihlédnutím k citované důvodové zprávě, smyslem institutu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru je vyhnout se situacím, kdy by úvěr byl poskytnut i osobám, u nichž by bylo lze důvodně pochybovat o tom, že budou schopny úvěr splácet. Účelem této úpravy je tedy především předejít případnému nezvladatelnému zadlužování těch spotřebitelů, kteří by mohli skončit ve spirále dluhů, předlužení a insolvence se všemi negativními důsledky s tím spojenými, včetně pádu spotřebitele a všech osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů, jejich přechodu do šedé ekonomiky atd., jak se nezřídku u narůstajícího počtu dlužníků stává. V současné době jsou již nadto zřejmé negativní celospolečenské dopady ponechání vývoje spotřebitelských vztahů pouze na nikterak neomezené smluvní volnosti. Tyto celospolečenské souvislosti negativních sociálních důsledků předlužení spotřebitele s (prevenční) povinností posouzení úvěruschopnosti byly zmiňovány mj. i v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25.7.2018, sp.zn. 33 Cdo 2178/2018. V uvedené právní úpravě se proto

projevuje zájem na zachování veřejného pořádku, neboť uvedená pravidla a hodnoty jsou takového celospolečenského významu, že jejich porušení nelze akceptovat a právní jednání zjevně narušující veřejný pořádek má za následek jeho absolutní neplatnost, ke které soud přihlíží i bez námítky (§ 588 občanského zákoníku).

25. Pokud tedy záměrem zákonodárce v nové právní úpravě nebylo oslabení ochrany spotřebitele, ale naopak její posílení, není logický výklad změněné právní úpravy tak, že dosavadní následek neplnění povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele spočívající v absolutní neplatnosti smlouvy bude napříště posuzován již jen jako pouhá neplatnost relativní. Tento výklad činí ochranu spotřebitele podmíněnou vznesením námítky neplatnosti ze strany spotřebitele (navíc jen v omezené lhůtě), čímž ji relativizuje a zjevně oslabuje. Není tak v souladu nejen s uvedeným smyslem a účelem dané úpravy, ale ani v souladu s výkladem historickým, beroucím v potaz zásady, standardy a trendy v ochraně spotřebitele, včetně soudní judikatury, ale naopak dosavadní vývoj v této oblasti práva vrací o mnoho let zpět.
26. Současně, pokud má nová právní úprava za cíl „posílení principu zodpovědného úvěrování“, je zřejmé, že věřitel musí být touto úpravou dostatečně efektivně motivován k řádnému plnění svých povinností, a to případně i stanovením účinných sankcí, a to i soukromoprávních. Pouhá relativní neplatnost (která s přihlédnutím ke své povaze nemusí být ani přes soudní projednání věci uplatněna a takto zohledněna), na rozdíl od neplatnosti absolutní, takovou účinnou sankcí zjevně být nemůže. Totéž platí pro případné veřejnoprávní sankce.
27. Odvolací soud zde připomíná, že české spotřebitelské právo je mimo jiné částečně transponovanou směrnicí č. 93/13/EHS a ve vztahu ke spotřebitelskému úvěru pak transponovanou směrnicí č. 2008/48/ES. Článek 8 směrnice č. 2008/48/ES ve svém odst. 1 stanoví, že členské státy zajistí, aby před uzavřením úvěrové smlouvy věřitel posoudil úvěruschopnost spotřebitele na základě dostatečných informací získaných „případně“ od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, na základě vyhledávání v příslušné databázi. Členské státy, jejichž právní předpisy vyžadují, aby věřitelé posoudili úvěruschopnost spotřebitelů na základě vyhledávání v příslušné databázi, mohou tento požadavek zachovat. Podle článku 23 uvedené směrnice členské státy stanoví pravidla pro sankce za porušení vnitrostátních předpisů přijatých na základě této směrnice a přijmou veškerá nezbytná opatření k zajištění jejich uplatňování. Stanovené sankce musí být „účinné, přiměřené a odrazující.“
28. Směrnice samy sice nemají tzv. přímý horizontální účinek, jak žalobkyně uvedla, a textu směrnice se proto nelze ve vztahu mezi jednotlivci přímo dovolávat (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU, dříve ESD, ve věci C-91/92, Faccini Dori, srov. též stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9.10.2013, sp.zn. Cpjn 200/2011, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 79/2013). Postulát o ochraně spotřebitele obsažený v dotčených směrniciích směřuje především k zákonodárci (aby správně provedl transpozici směrnice do národního práva), nicméně v rámci tzv. nepřímého účinku směrnic i k národním soudům a k jejich povinnosti volit v rámci národního práva ex offio eurokonformní výklad tak, aby uvedeného účelu bylo dosaženo (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-106/89, Marleasing SA, ve vztahu k úvěrům pak ve věci C-377/14, Radlinger, nebo C-76/10, Pohotovost’).
29. Uvedená interpretace jasně vyplývá i z rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-679/18, OPR-Finance, k předběžné otázce vznesené českým soudem právě k předmětné právní úpravě zákona o spotřebitelském úvěru, včetně shodného stanoviska generálního advokáta v obdobné věci C-616/18, Cofidis. Soudní dvůr EU ve věci OPR-Finance uzavřel, že „články 8 a 23 směrnice musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu ukládají, aby z úřední povinnosti zkoumal, zda došlo k porušení předmluvní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 této směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a vyvodil důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky tohoto

článku ... musí být rovněž vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní úpravě, podle níž se sankce za porušení předsmuvní povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, tj. neplatnost úvěrové smlouvy ve spojení s povinností tohoto spotřebitele vrátit věřiteli poskytnutou jistinu v době přiměřené jeho možnostem, uplatní pouze za podmínky, že spotřebitel tuto neplatnost namítne, a to v tříleté promlčecí době.“ Pokud žalobkyně odkazovala ve svém odvolání na jednu větu z citovaného rozhodnutí Soudního dvora EU, jde o vytržení z kontextu daného rozhodnutí, popírající jeho závěry.

30. Možnost, aby soud sám rozhodl o nepoužití ustanovení vnitrostátního práva, jež by bylo v rozporu s právem Evropských společenství (tedy i o případném rozhodnutí contra legem) byla připuštěna i v již zmíněném usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 9.2.2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 (srov. bod 34. a 35. uvedeného usnesení Ústavního soudu). Tehdy byla řešena právě otázka relativní neplatnosti, a to v § 55 odst. 2 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. ve znění do 31.7.2010.
31. Výklad předmětného ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb., stanovícího důsledky porušení povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, aby respektoval smysl a účel daného ustanovení (teleologický výklad), kontinuitu (historický výklad) a dosavadní vývojové trendy v dané právní oblasti (výklad z judikatury), a aby se současně jednalo o výklad eurokonformní, tak nepřipouští, aby důsledkem uvedeného porušení povinnosti věřitele (poskytovatele úvěru) byla pouhá relativní neplatnost. Zákonem stanovenou neplatnost, k níž v důsledku daného porušení dochází, je nutno chápat jako absolutní, k níž musí soud přihlédnout již z úřední povinnosti.
32. Uvedené chápání důsledku dotčeného porušení povinnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru vyplývá nadto i z podstaty a rozdílnosti institutu neplatnosti relativní na straně jedné a absolutní na straně druhé. V souladu s ustanovením § 586 odst. 1 o.z. (v němž jsou upraveny následky relativní neplatnosti) je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba. Podle odst. 2 citovaného ustanovení nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné. Naproti tomu podle ustanovení § 588 věty první o.z. (v němž jsou upraveny důsledky absolutní neplatnosti) soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přiči dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek.
33. V případě dotčeného porušení povinnosti posouzení úvěruschopnosti spotřebitele není neplatnost za těchto okolností uzavřená úvěrová smlouva stanovena jen na ochranu úvěru neschopného spotřebitele, a již z tohoto důvodu je nahlížení na smlouvu uzavřenou při porušení dané povinnosti jako pouze relativně neplatnou (ve smyslu citovaného § 586 o.z.) problematické. Stejnou (ne-li větší) měrou je tato neplatnost stanovena též na ochranu druhé smluvní strany, poskytovatele úvěru, v jehož zájmu bezesporu je, aby byl úvěr řádně splácen, aby tohoto byl zavázaný spotřebitel schopen. Řádné splnění povinnosti odborného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele tak chrání i pozici samotných věřitelů, neboť snižuje riziko poskytovatelů, kteří témuž spotřebiteli poskytli úvěry či jiné služby již dříve. Současně pak v neposlední řadě chrání i veškeré další potenciální věřitele úvěrovaného spotřebitele, včetně věřitelů nefinančních, před možným předlužením spotřebitele a jeho pádem do insolvence se všemi důsledky s tím souvisejícími, především pak omezením reálné možnosti uspokojení pohledávek případných dalších potenciálních věřitelů spotřebitele (viz též již shora zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.7.2018, sp.zn. 33 Cdo 2178/2018). Celospolečenský (veřejný) zájem na prevenci předlužování, jejímž prostředkem rovněž institut posuzování úvěruschopnosti je, byl zmíněn již shora. Zákon tak zdůrazňuje celospolečenský (veřejný) zájem na prevenci předlužování spotřebitelů a snaží se potírat navazující predátorské praktiky některých poskytovatelů úvěru (tzv. „úvěrových šmejdů“), kteří poskytují (zhusta velmi nevýhodné) úvěry téměř výhradně osobám, které úvěruschopné nejsou. Zákon tím také (zejména po celosvětové finanční krizi z roku 2008) více chrání i stabilitu celé ekonomiky, včetně zájmů investorů do nejrozumnějších finančních produktů, které jsou na rizikové úvěry případně navázány.

34. Veřejnoprávní souvislosti porušení povinnosti poskytovatele úvěru dostatečně zjišťovat poměry spotřebitele (kdy se poskytovatel dopouští správního deliktu, pokud nepostupuje řádně) byly připomenuty i v rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 26.2.2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18. V uvedeném nálezu dokonce Ústavní soud při zdůrazněném významu a důležitosti předmětné povinnosti poskytovatele zabývat se úvěruschopností spotřebitele dospěl k závěru, že „[n]ezkoumá-li obecný soud, zda úvěrující při poskytnutí spotřebitelského úvěru prověřil schopnost úvěrovaného plánovaný úvěr splatit, zasáhne tím do základního práva spotřebitele na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“ Rovněž aktuální judikatura Ústavního soudu tak stojí na tom, že by obecné soudy „měly poskytovatele úvěrů vést ... k přesvědčivému zkoumání toho, zda (budoucí) dlužník nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit.“
35. Odvolací soud má tedy s ohledem na vše shora uvedené za to, že v § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru stanovenou neplatnost smlouvy jakožto důsledek porušení povinnosti poskytovatele (řádně a s odbornou péčí) posoudit úvěruschopnost spotřebitele je nutno vykládat za použití § 2 a § 588 o.z. jako neplatnost absolutní, když dané porušení povinnosti poskytovatele odporuje zákonu a současně (zejména pro uvedené širší možné dopady porušení této povinnosti) zjevně narušuje veřejný pořádek. Soud je proto povinen zabývat se uvedenou otázkou i bez návrhu žalovaného spotřebitele.
36. Jak uvedeno výše, žalobkyně v tomto případě svou zákonnou povinnost posouzení úvěruschopnosti řádně nesplnila, jí učiněné zkoumání se jeví jako nedostatečně provedené. Žalobkyně sice od žalovaného opatřila informace týkající se výplaty jeho příjmů za tři měsíce, nicméně zejména výdaje žalovaného (a to ani alespoň ty podstatné) nebyly nikterak blíže zjišťovány a ověřovány. Součástí odborné péče poskytovatele úvěru je taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, což zde ani nebylo splněno, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, čj. 1 As 30/2015-39, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 3225/2015, použitelný i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.). V souladu se shora citovaným § 86 odst. 2 zákon č. 257/2016 Sb. poskytovatel předmětné posouzení činí zejména na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele, a dále způsobu plnění dosavadních dluhů. K tomuto porovnání však reálně vzhledem k nedostatku podkladů zejména k výdajům žalovaného v daném případě nemohlo dojít. Žalobkyně se při posouzení informací spokojila pouze s neúplnými a nedostatečnými tvrzeními a mzdovými listy a částečnými výpisy z účtu žalovaného.
37. Obezřetnost a důslednost žalobkyně při daném posuzování pak byla na místě i vzhledem k nereálným (smyšleným) údajům uvedeným ze strany žalovaného, byť současně (na obecném formuláři) prohlásil, že jsou „pravdivé a úplné.“ Přípravou obecného formuláře prohlášení spotřebitele (a zajištěním jeho podpisu dlužníkem) se samozřejmě poskytovatel úvěru své povinnosti nezprostil a nemůže se následně odvolávat jen na „nepoctivost“ spotřebitele ve smyslu § 6 o.z., jak se o to pokusila žalobkyně. U nákladů na stravu lze obecně vycházet z částky životního minima, to lze jen stěží žalobkyni vyčítat (toto prokazovat), nicméně výdaj určený na bydlení ani rámcově neodpovídá obvyklým výdajům na bydlení v České republice, a přesto nebyl nijak prověřován. Údaj, že žalovaný bydlí „u rodičů“ a současně sám v domácnosti je bez dalšího třeba považovat za smyšlený. V hodnocení klienta bylo uvedeno, že náklady bydlení činí 1 000 Kč. Přitom právě obvyklé náklady na bydlení (zahrnující náklady na elektřinu, vodu, plyn a další poplatky, hrazené zpravidla formou inkasa), popř. příspěvky na tyto náklady hrazené spoluzijící osobou či spoluzijící osobě, lze doložit poměrně snadno. Přehlédnout nelze ani to, že obdobné výdaje na bydlení bez jejich doložení měli dosud všichni klienti žalobkyně, jejichž případy byly odvolacím soudem projednávány, ať již měli údajně bydlet „u rodičů“ či nikoli. Jde tedy o údaje zjevně smyšlené v součinnosti s představiteli žalobkyně (podle určitého návodu), nikoli jen samotnými spotřebiteli, jinak by nemohly být všechny údaje stejné. Nelze uvěřit ani skutečnosti, že žalovaný má výdaje na dopravu a jiné obvyklé výdaje (na volnočasové aktivity, na ošacení,

komunikační prostředky, má-li podle prohlášení např. svůj mobilní telefon, emailovou adresu atd.), ve výši pouze 200 Kč, což neodpovídá alespoň racionálnímu odhadu takových běžných výdajů, který lze v rámci odborné péče „rozumně očekávat.“ Podrobné výpisy z účtu, z nichž by mohly být určité výdaje (včetně plnění jiných dluhů) patrné, také nebyly požadovány. Takové zjištění by totiž mělo vést k bližšímu zkoumání, proč je zůstatek na účtu dlužníka právě takový, což se nestalo, stejně jako v případě výdajů na bydlení. Žalobkyně se rovněž nezajímala o to, zda žalovaný má více účtů (a jaký je jejich zůstatek), těžko tedy mohla vycházet z předpokladu, že tomu tak je. Žalobkyně si vystačila jen s velmi nepravděpodobnými tvrzeními, navíc u osoby, která je podle dalších shora uvedených podkladů pro poskytnutí úvěru riziková dle skóre v NRKI a záporných zůstatků na účtu. Žalobkyně přitom i na základě předložených výpisů z účtu žalovaného měla získat pochybnost o schopnosti žalovaného poskytnutý úvěr splácet, neboť se z nich podává, že žalovaný podle výpisu z účtu za 9-11/2018 hospodařil se zápornými zůstatky, když počáteční stav účtu činil -23 987,47 a jeho konečný stav -24 000 Kč a z transakcí byla zobrazena jen připsaná mzda a nikoliv jeho výdaje, včetně dalších případných závazků (úvěrů). Přitom doložené příjmy od zaměstnavatele se pohybovaly v rozmezí od 18 783 Kč až 18 953 Kč. V rozporu s tím je závěr učiněný žalobkyní, že žalovaný disponuje dostatečnými volnými zdroje ke splácení úvěru. Z uvedeného vyplývá, že závěr, že žalovaný dosahuje pravidelného příjmu nelze hodnotit jako dostatečné zjištění pro posouzení schopnosti žalovaného úvěr řádně splácet, ale je nutno zjistit a vyhodnotit celkové majetkové poměry žalovaného, neboť i osoba dosahující vysokých příjmů může být předlužená a neschopná přijmout a řádně splácet další závazek. Žalobkyně však nijak nezjišťovala výdajovou stránku poměrů žalovaného, zejména jeho výdaje na bydlení a domácnost a další nezbytné či obvyklé výdaje např. na telefon, internet, dopravu do zaměstnání a jeho celkové zadlužení, natož aby tyto údaje (tvrzení žalovaného) ověřovala. Nutno souhlasit se závěrem soudu prvního stupně, že pokud by žalobkyně postupovala s odbornou péčí, musela by na základě hodnocení výdajů žalovaného dospět k závěru, že žalobkyně nedisponovala takovými podklady, ze kterých by bylo možno uzavřít, že žalovaný byl schopen poskytnutý úvěr splácet. Tomuto závěru svědčí i skutečnost, že žalovaný úvěr řádně nesplatil.

38. Odvolací soud si je vědom toho, že předmětné ustanovení o povinnosti poskytovatele posoudit úvěruschopnost spotřebitele je normou s relativně neurčitou hypotézou a zákon již nestanoví taxativní výčet postupů, které musí být ze strany věřitele pro její naplnění provedeny. Odvolací soud si je taktéž vědom toho, že výklad dané normy by neměl vést k nereálným požadavkům kladeným na poskytovatele úvěrů a také na žadatele o ně v souvislosti s povinností zákonem ukládanou. Nelze očekávat hlubší systematické prověřování pravosti a správnosti předložených podkladů, nejsou-li zcela zjevně falešné, nicméně určité podklady musí být k ověření zásadních tvrzení spotřebitele opatřeny a údaje v nich uvedené musí být odborně posouzeny. Pokud má být zachován smysl a účel dané úpravy a alespoň elementární míra požadovaného odborného posouzení úvěruschopnosti, nelze přehlížet, že toto posouzení není možné bez reálného zjištění nejen příjmů a dosavadního dluhového zatížení klienta (zejména pak již ve fázi vymáhání či insolvence podle dostupných databází), ale také alespoň podstatných, zcela základních, pravidelných a nezbytných výdajů, které lze u každého spotřebitele rozumně očekávat, byť v některých oblastech jen racionálním odhadem. Takovými výdaji jsou především již zmíněné náklady na bydlení. Neověření uváděných výdajů je ale u žalobkyně jasně účelové – ve snaze uvést v hodnocení pouze údaje, které povedou k formálnímu vykázání úvěruschopnosti spotřebitele, aniž by však byla patrná snaha o zjištění a posouzení reálné situace klienta. K obdobným závěrům ostatně došel Krajský soud v Praze v celé řadě dalších případů téže žalobkyně a podobně postupujících poskytovatelů spotřebitelských úvěrů či jejich nástupců.
39. Pro úplnost zde odvolací soud dodává, že žalobkyní sjednaný smluvní úrok přesahující 100 % ročně (bez ohledu na to, zda jde o sazbu efektivní či nominální) považuje odvolací soud za zcela zjevně nemravný (lichevní).

40. Důsledkem popsaného postupu žalobkyně a nesplnění zákonné povinnosti zkoumat úvěruschopnost spotřebitele je absolutní neplatnost dotčené úvěrové smlouvy a v souladu s § 87 odst. 1 věta třetí zákona o spotřebitelském úvěru omezenost nároku žalobkyně vůči žalovanému na vrácení pouhého zůstatku jistiny spotřebitelského úvěru „v době přiměřené možností“ spotřebitele (žalovaného). Jde o speciální úpravu vydání bezdůvodného obohacení z neplatné smlouvy (srov. též § 2993 o.z.). Ustanovení § 3002 o.z., jak akcentovala žalobkyně, se zde neuplatní, neboť úprava § 87 ZSÚ je ve vztahu k němu ustanovením speciálním.
41. Z hlediska výpočtu dlužné částky je situace poměrně snadná. Od celkového poskytnutého úvěru je třeba odečíst realizované platby, jak to správně provedl již soud prvního stupně. Výklad, že by se snad měla vrátet vždy celá jistina úvěru, bez ohledu na poskytnuté platby, jde proti smyslu § 87 zákona o spotřebitelském úvěru.
42. Odvolací soud se (k argumentaci žalobkyně uplatněné v odvolacím řízení) neztotožňuje ani s výkladem § 2993 o.z. prezentovaným žalobkyní a zastávaným v jí odkazovaném rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 8. 7. 2020, č. j. 75 Co 71/2020-84. Smyslem § 2993 o.z. totiž – jak se podává i z jeho důvodové zprávy – není komplikovat procesní postavení žalobce tím, aby v žalobě sám podmiňoval své právo na vydání poskytnutého plnění žalovaným vlastním protiplněním a formuloval žalobní návrh tak, že mu je „žalovaný povinen zaplatit ... proti vydání (popřípadě ... proti povinnosti),“ jak vyžadovala soudní praxe do 31.12.2013 (srov. již stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp.zn. Cpj 34/74 ze dne 28.3.1975, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. Rc 26/75). Při vzájemném plnění z neplatné smlouvy vznikají každé ze stran její majetková práva a „je věcí každé strany, zda své právo uplatní.“ Smyslem citovaného ustanovení je proto ponechat autonomii každé ze stran, zda sama bude požadovat, nač má sama právo, a podmiňovat tak splnění své vlastní povinnosti; a zda tak případně vznesе námitku povinnosti žalobce k protiplnění (námitku vzájemného plnění).
43. Z toho se podává že je nadále použitelná judikatura přijímaná soudy v poměrech právní úpravy občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., tedy právní úpravy účinné do 31.12.2013, podle níž je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal. Byla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytl, peněžitá, provede soud jejich vzájemné zúčtování a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tak jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu z účastníků. V soudním řízení o vrácení takového plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy lze tak přiznat pouze vrácení toho, oč peněžité plnění žalobce (nebo peněžitá náhrada za ně) přesahuje peněžité plnění (nebo peněžitou náhradu za ně) poskytnuté mu podle smlouvy žalovaným. Při takovém postupu se nevyžaduje (nepředpokládá) projev směřující k započtení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 3008/2007 ze dne 30. 4. 2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.6.2004, sp. zn. 29 Odo 52/2002). Smyslem úpravy § 2993 o.z. bylo, jak shora uvedeno, ještě zjednodušit vypořádání stran neplatného synallagmatického závazkového vztahu oproti úpravě § 457 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. účinného do 31. 12. 2013, tak, že nadále není – bez námítky vzájemného plnění dlužníka – ani nutné podmiňovat nárok věřitele na vrácení plnění jeho vlastním protiplněním. Úvaha o podmíněnosti plnění dlužníka vlastním protiplněním věřitele (a uplatnění institutu námítky vzájemného plnění) tak má ve smyslu § 2993 o.z. místo jen u těch vzájemných plnění podle neplatné smlouvy, ohledně kterých nelze provést vzájemné zúčtování, tedy u plnění nestejnorodé povahy (plnění různého druhu). V daném případě ale obě poskytovaná plnění byla plněním peněžité povahy.
44. Na základě shora uvedených důvodů proto odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně v napadeném rozsahu výroku II. jako věcně správný podle § 219 o.s.ř. potvrdil. Jakožto věcně správný pak byl podle § 219 o.s.ř. potvrzen i výrok III. o nákladech řízení, jež nebyly s ohledem na jen částečný úspěch žalobkyně uloženy (a přiznány) žádnému z účastníků podle § 142 odst. 2 o.s.ř.

Shodu s prvopisem potvrzuje Nina Najerová

Při posouzení úspěchu a neúspěchu je třeba vycházet nejen z jistiny pohledávky, z níž se obvykle vypočítává soudní poplatek a odměna advokáta, ale ze všech uplatněných nároků, tedy z celého předmětu řízení (srov. závěry nálezu Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 2717/08, nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 2585/2015 či 28 Cdo 3206/2016). K příslušenství jistiny pohledávky je třeba podle názoru odvolacího soudu přihlížet zejména v situaci, kdy tvoří významnou část či dokonce většinu uplatněných nároků, tak, aby i rozhodnutí o nákladech odráželo reálný ekonomický výsledek řízení. V daném případě je přitom patrné, že soud prvního stupně žalobě vyhověl co do nezaplacené jistiny úvěru jen v menší části předmětu řízení, převážně úspěšnému žalovanému ale žádné náklady nevznikly.

45. O náhradě nákladů řízení před odvolacím soudem bylo rozhodnuto za použití § 224 odst. 1 o.s.ř. a § 142 odst. 1 o.s.ř. tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, když úspěšným účastníkem ve věci byl žalovaný, kterému však žádné náklady v ani v této části řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku je dovolání přípustné, jestliže závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je odvolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být odvolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak. Dovolání je možno podat ve lhůtě dvou měsíců ode dne doručení tohoto rozsudku k Nejvyššímu soudu České republiky, prostřednictvím Okresního soudu v Kladně.

Praha, 20. května 2021

Mgr. Roman Fremr v. r.
předseda senátu